

Uudet jumalanpalvelusyhteisöt Suomen evankelis- luterilaisessa kirkossa

- Mahdollisuus uudistumiseen?

16/01/2020

Uudet jumalanpalvelusyhteisöt Suomen ev.lut. kirkossa/ Pietari
Hannikainen

Uudet jumalanpalvelusyhteisöt?

- “jumalanpalvelusyhteisö”,
“messuyhteisö” =
jumalanpalveluksen ympärille
kokoontuva yhteisö
- erityismerkitys = muu kuin
paikallisseurakunnan messu
- Ev-lut kirkossa kieliryhmien ja
herätysliikkeiden
jumalanpalvelusyhteisöt, sekä
“uudet” jumalanpalvelusyhteisöt,
yht. N.100 kpl.
- N. 15% kirkon
jumalanpalvelusten osallistujista
jumalanpalvelusyhteisöissä

“uudet jumalanpalvelusyhteisöt”??

- n. 30 yhteisöä, joilla yhteisiä piirteitä.
- piispainkokouksen selvityksessä puhutaan
“Yhteisöliikkeestä”
- ei organisaatio
- ensimmäiset kokeilut yhdistyspohjaisia 1999-
viime vuosikymmenellä yli 20 uutta yhteisöä
paikallisseurakuntien toiminnan osana
- taustalla vaikutteita erityisesti anglikaanikirkon
uudistusliikkeistä
- protestanttisen kristinuskon kansainvälisistä virtauksista,
joissa etsitty uusia tapoja elää kristillisyyttä
jälkikristillisessä, moniarvoisessa kontekstissa
- muualla ehditty pitempään totutella “jätkiristilliseen
toimintaympäristöön”
- evankelikaalisuus, karismaattisen liikkeen vaikutus, mutta
myös esim. Taize
- Halu uudistaa jumalanpalvelus- ja seurakuntaelämää ajan
ihmisille kutsuvammaksi
- vaikutteita muokattu luterilaiseen kontekstiin, luovuus

Uusi Verso, Tampere

Verkosto, Helsinki

Mikael-yhteisö, Turku

ikael-
messu
• RAKKAUS • ILO

Pyhäparkki, Ikaalinen

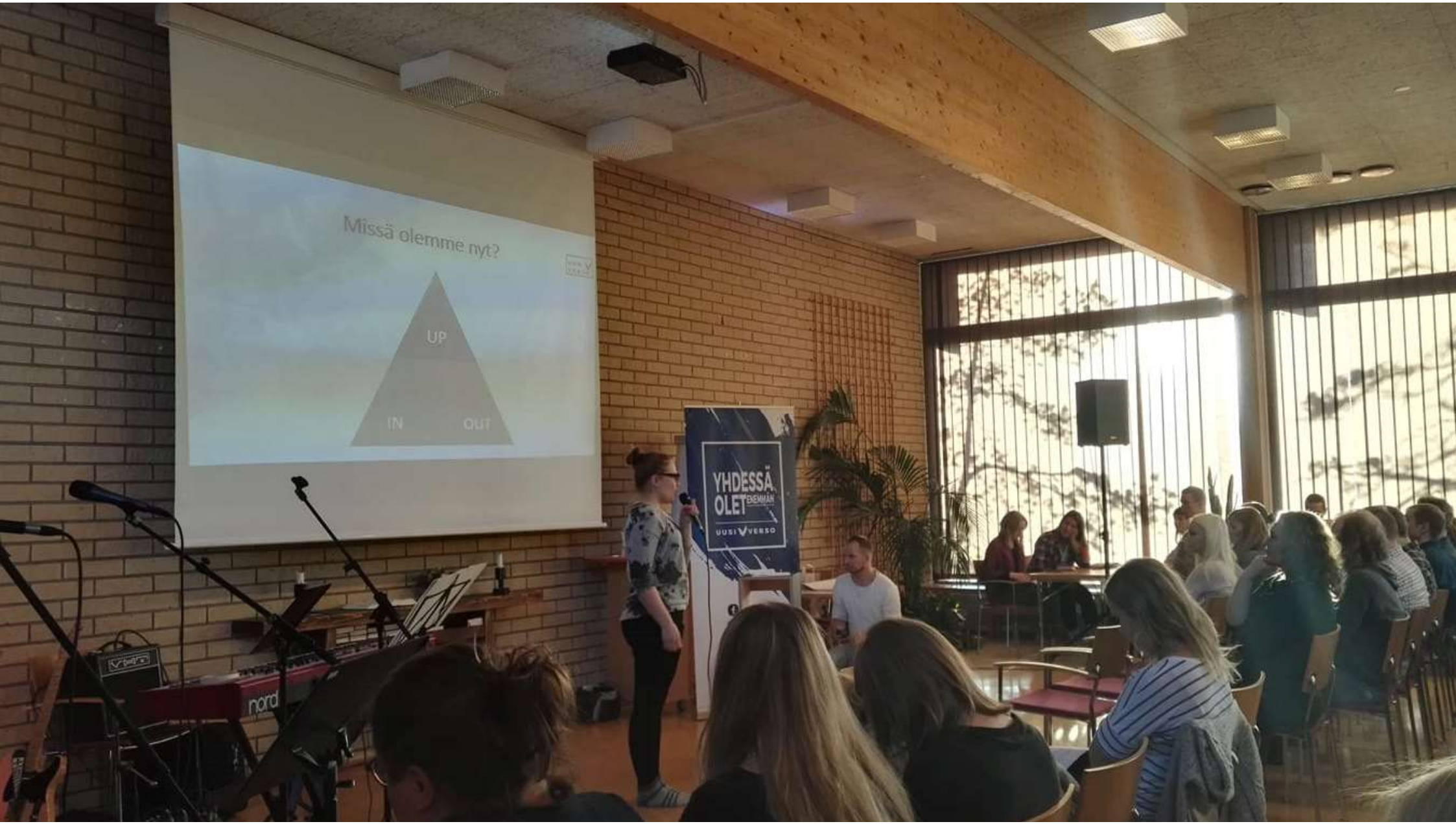

1/16/2020

Missä olemme nyt?

YHDESSÄ
OLET
UUSIVERSO

Uudet jumalanpalvelusyhteisöt?

Tyypillisiä piirteitä:

1. Modernisoitu messu

- usein matalakirkollinen, yhteisöllisesti toteutettu
- ajanmukainen musiikki, bändi
- yleistajuus, liturgisuutta karsittu
- ”ihmiseltä ihmiselle”

2. yhteisöllisyyden korostaminen

- yhteisöllisesti toteutettu messu
- vapaaehtoisten tiimit
- maallikkotoimijuus, maallikkojohtajuus
- pienryhmät kodeissa, teemaryhmät, yhteisöpäivät, leirit..

3. Käytännöllinen hengellisyys, opetus

- kurssit, koulutukset, käytännönläheisyys
- maltillinen karismaattisuus (vaihtelee)
- alfa-kurssi

Yhteenveto:

Uudet jumalanpalvelusyhteisöt

- kokeilukenttä uudenaikaiselle, yhteisölliselle toimintamallille kirkossa
- edustavat laajaa globaalin kristinuskon kehityssuuntaa
- moderni, moniarvoinen konteksti
- työväline paikallisseurakunnille?
- perinteisen messun rinnalle vaihtoehto(ja)?

Tutkimus:

Osallistujien

1. taustat
2. arvot ja teologia
3. yhteisöllisyys
4. hengellisyys & hyvinvointi

Millainen ilmiö?

Mitkä tekijät selittävät uuden liikkeen syntymisen?

Mitä liike kertoo ajastamme?

K. Pargament (1995): “Uudet uskonnolliset liikkeet syntyvät inhimillisten tarpeiden, tilannetekijöiden ja laajempien yhteiskunnallisten voimien vuorovaikutuksessa.”

G.Davie (2000): Uskonnollisen DNA:n “sopeumat” muuttuvassa ympäristössä

Kulttuurin muutokset

Ev.lut kirkon
toimintamuodot
edustavat tätä kulttuurin
vaihetta?

Traditionaalinen paikallisyhteisö

paikallisuus
pysyvyys
syntyperä
selkeät rajat, roolit, status
itsestäänselvyys
JOKO-TAI

Teollistumisen ajan massayhteiskunta

Instituutiot, ideologiat
luokka, sukupuoli, puolue
symbolinen yhteisöllisyys
valtionkirkko
JOKO-TAI

Informaatioyhteiskunta

ei sidottu aikaan ja paikkaan
epäjatkuva, liukuva, notkea..
jäsenyydet perustuvat
yksilön valintaan
liukuvat rajat
moniarvoisuus
SEKÄ-ETTÄ

Kulttuurin muutos

- Meneillään massiivinen kulttuurin ja arvojen muutos länsimaissa
- Kirkon roolin nopea muutos suomalaisessa yhteiskunnassa, tila kapenee
- Kirkosta tulossa yksi toimija monien muiden joukossa
- Yhteiskunta monimuotoistuu, polarisoituu, eriarvoistuu
- Myöhäsimoderni individualismi – omaehtoisuus, autenttisuus..
- Kirkon sisäinen polarisoituminen
- Yhteinen identiteetti/visio?

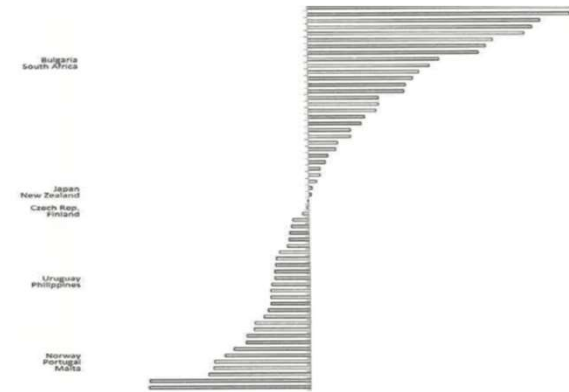

Uskonnollinen identiteetti

- Suomalainen yhteiskunta tarjoaa yhä vähemmän tukea usk. identiteetille, esim. koulu
- Uskonnollinen (sosiaalinen) identiteetti edellyttää yhteisöä, jaettuja merkityksiä, symboleja, rajoja (Smith 2010, Haslam 2011)
- Ripari ei yksinään riittävä? Mitä nuorisotyön jälkeen? Nuoret aikuiset?
- Kirkon institutionaalisten rakenteiden rasite, työntekijäkeskeisyys
- Mihin identifioitua?

Sekularisaatio? (Inglehart 2018 ym.)

- Uskonnollisiin liikkeisiin sitoutuminen kääntäen verrannollinen taloudellisen hyvinvoinnin tasoon ympä maailman
- Selitys sekularisoitumiselle länsimaissa – suuri keskiluokka
- Merkityksen ja hyvinvoinnin etsintä, individualismi
- Kriittisyys instituutioita ja auktoriteetteja kohtaan
- Elämän ja kuoleman kysymykset merkityksestä, tarkoituksesta, tuonpuoleisesta, sekä ihmiselämän epävarmuus ja kriisit eivät katoa
- Euroopassa pienenevä, mutta ei merkityksetön kirkossa kävijöiden joukko: sitoutuminen, vapaa valinta, yhteisöt (Berger, Davie & Fokas 2014)

Globaalisti laajeneva kristinusko (Ketola 2007/8; Miller & Yamamori 2007; Woodhead 2016)

- Sekä Suomessa, että maailmalla kasvussa ovat sellaiset uskonnolliset liikkeet, jotka tarjoavat jäenilleen lupauksen uskonnollisesta “voimaantumisesta” ja laajemman pääsyn Pyhän äärelle Konkreettinen apu tämänpuoleisen elämän haasteisiin
- Kirkollisella kentällä erityisesti Helluntai-karismaattisuus (+evankelikaalisuus)
  - laajemmat mallikoiden toimintamahdollisuudet, yleinen pappuus
  - tasa-arvoisuus armolahjojen kautta
  - henkilökohtainen hengellisyys, kokemuksellisuus
  - tiiviit yhteisöt, vahva alakulttuuri-identiteetti
  - dynaamisuus
  - vaihtoehtoinen tapa olla moderni

Aineisto

- 10 yhteisöä
- 529 vastaajaa
- vastausprosentti 37,4

- *Kohtaamispaikka* (Espoonlahti)
- *KohtaamisPaikka* (Jyväskylä)
- *Kohtaamispaikka* (Messukylä)
- *Kotiryhmäverkosto* (Munkkiniemi, Helsinki)
- *Kuninkaanyhteisö* (Vuosaari, Helsinki)
- *Majakkayhteisö* (Lempäälä)
- *Mikael-messuyhteisö* (Turku)
- *Pyhäparkki* (Ikaalinen)
- *Uusi verso* (Tampereen srk.yhtymä)
- *Valon messu* (Malmi, Helsinki)

1. Osallistujien taustat

	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79
Uusien jumalanpalvelusyhteisöjen osallistajat	5,8	24,0	33,2	23,4	10,4
Kaikki Evl. messukävijät	8,7	10,4	16,2%	25,7	39,0

- selvästi nuorempi kävijäkunta kuin messuissa keskimäärin
- Naisia n.2/3 (vastaajista)
- työssä käyviä aikuisia (61,3%)
- kolmasosalla alaikäisiä huollettavia
- puolella osallistujista akateeminen loppututkinto (49,7%)
- 80% saanut jonkinlaista kristillistä kasvatusta kotona
- 75% osallistunut srk nuortentoimintaan
- 50% ”aina uskossa”, 45% ”kääntymys”, 5% etsijä tms.
- mukana sellaisia joilla ei mitään aiempaa kristillistä taustaa (10-20%)
- Yleisin kuvaus muutoksesta sen jälkeen kun tullut mukaan yhteisöön oli oman ajattelun muuttuminen ”avarammaksi”, armollisemmaksi” tms. (17,3%)

Osallistujat ja kirkko

- Neljännnes osallistui säännöllisesti paikallisseurakunnan muuhun toimintaan
- Myönteinen suhtautuminen kirkkoon, mutta kriittisyyttä perinteistä messua/jumalanpalveluselämää kohtaan
- Tavoittavat niitä, jotka eivät ehkä muuten osallistuisi kirkon toimintaan
- Viidennes osallistui aktiivisesti myös jonkin herätysliikkeen tms. toimintaan

Sitoutuneisuus

- Uusien jumalanpalvelusyhteisöjen osallistujista monet hyvin sitoutuneita ja toimivat aktiivisesti mukana
- Sitoutuminen usein pitkäkestoista

2. Arvot ja teologia

- osallistujien keskuudessa yleistä teologinen “konservatiivisuus”
  - “Kristus on (ainoa) tie Jumalan luokse”
- mukaan mahtui myös liberaalimmin uskovia - inklusiivisuus
- arvojen* osalta osallistujat eivät kuitenkaan olleet konservatiivisia, vaan maltillisesti uudistushalusia
  - uudistushaluisuus näkyy halukkuudessa uudistaa jumalanpalveluselämää
  - esim. naisten pappeus ei ongelma
  - *Itseohjautuvuus* tärkeä arvo, *perinteet* ei tärkeä = “moderneja” arvoja

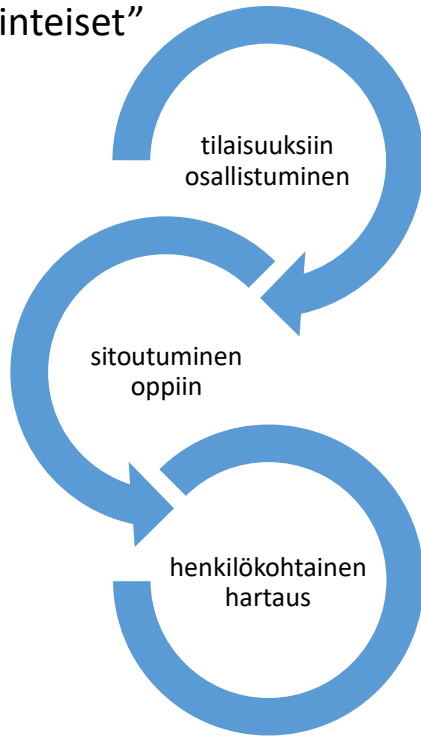
* universaalit arvot, Schalom Schwartz

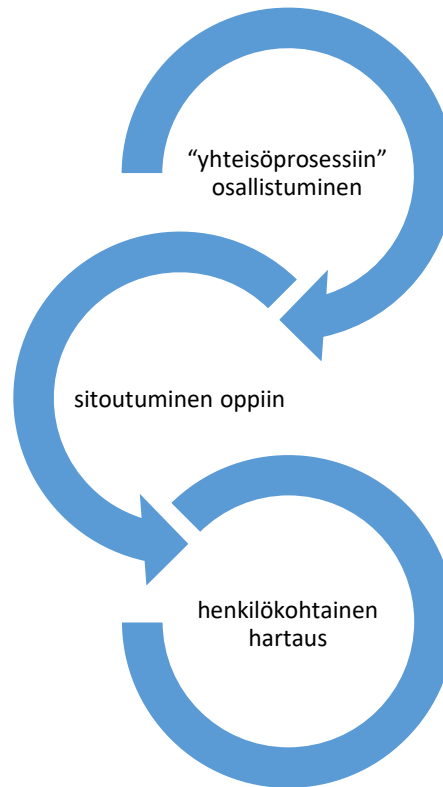
3. Yhteisöllisyys

kolme osallistumistyyliä uusissa jumalanpalvelusyhteisöissä

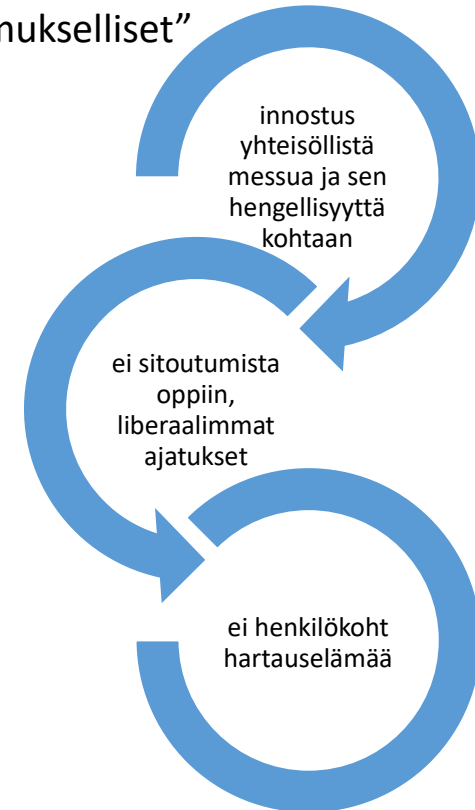
1. "perinteiset"

2. "yhteisölliset"

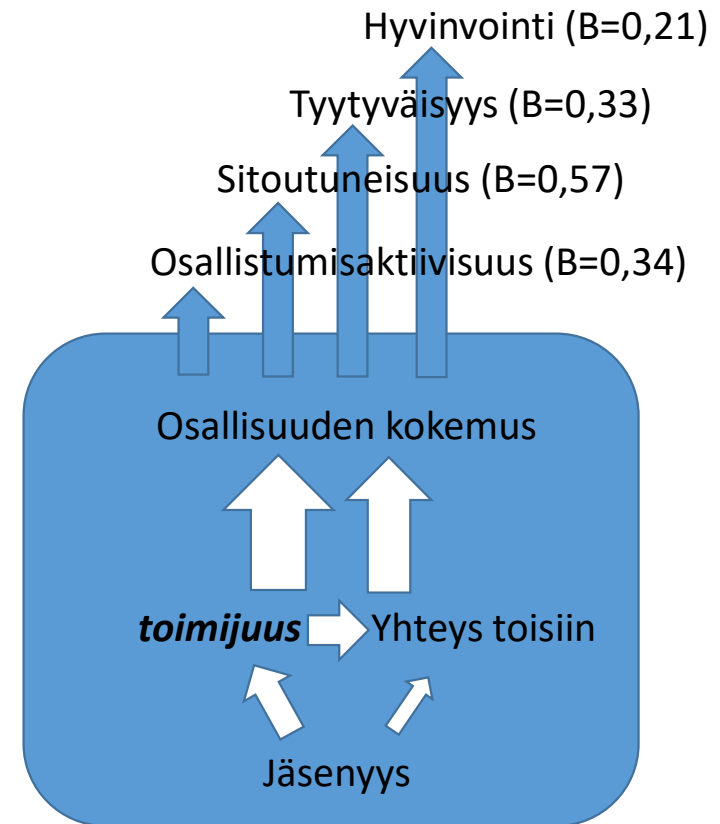

3. "kokemukselliset"

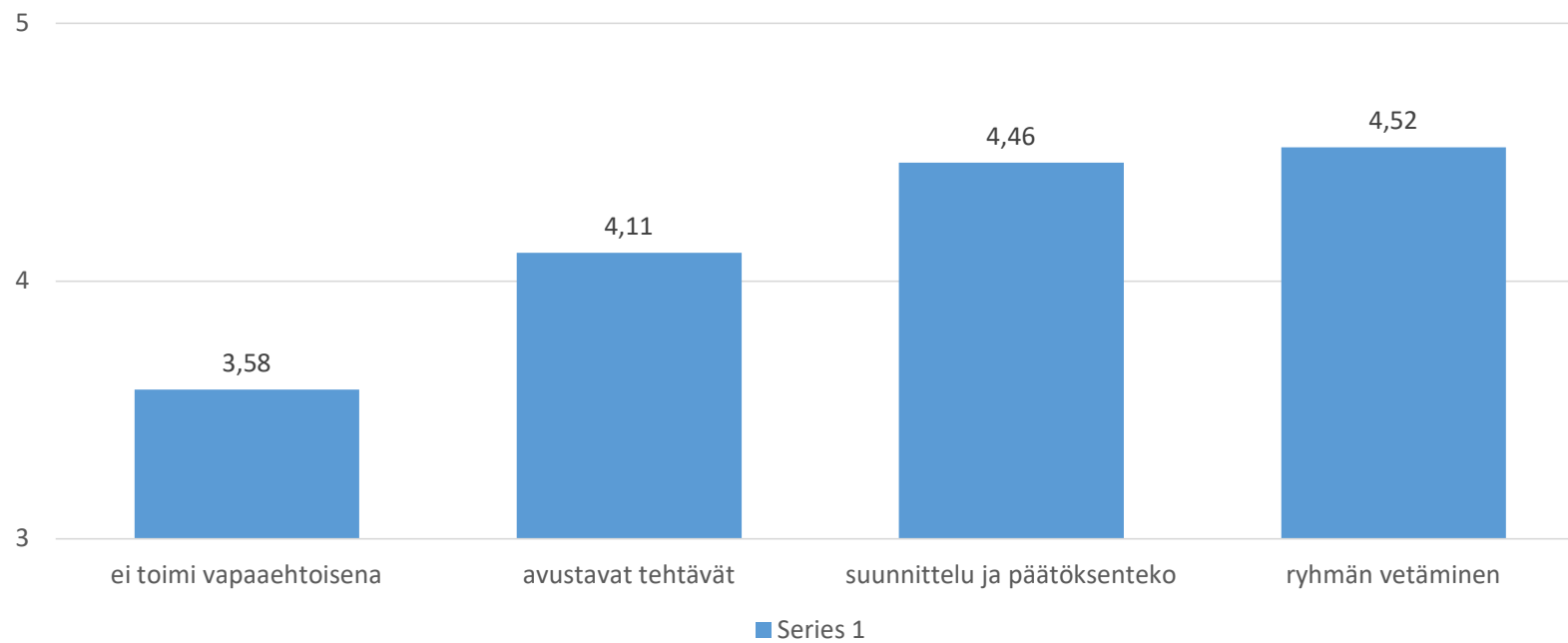

2. “Yhteisöprosessi”

- *Yhteisöprosessiin* osallistujilla oli vahvin kokemus osallisuudesta ja jäsenyydestä yhteisössä
- Siihen kuuluivat toimijuus vapaaehtoistehtävissä, sosiaaliset siteet yhteisössä, kasvava jäsenyyden ja osallisuuden kokemus
- Erityisesti *maallikkotoimijuus* yhteisössä selitti osallisuuden kokemusta ($B = 0,37$), mutta myös yhteyden kokemus muihin jäseniin ($B = 0,28$)
- Kokemus jäsenyydestä ja osallisuudesta voimakkaampaa mitä vastuullisempi tehtävä
- Osallisuuden kokemus oli yhteydessä muita osallistumistyyylejä suurempaan *osallistumisaktiivisuuteen* ($B = 0,34$), *sitoutumiseen* ($B = 0,57$), *tyytyväisyyteen yhteisöä kohtaan* ($B = 0,33$), sekä *psykkiseen hyvinvointiin* ($B = 0,21$)
- Yhteisöprosessi vaikutti olevan avoin kaikille – ei riippunut uskonnollisesta taustasta, sukupuolesta, iästä tms.

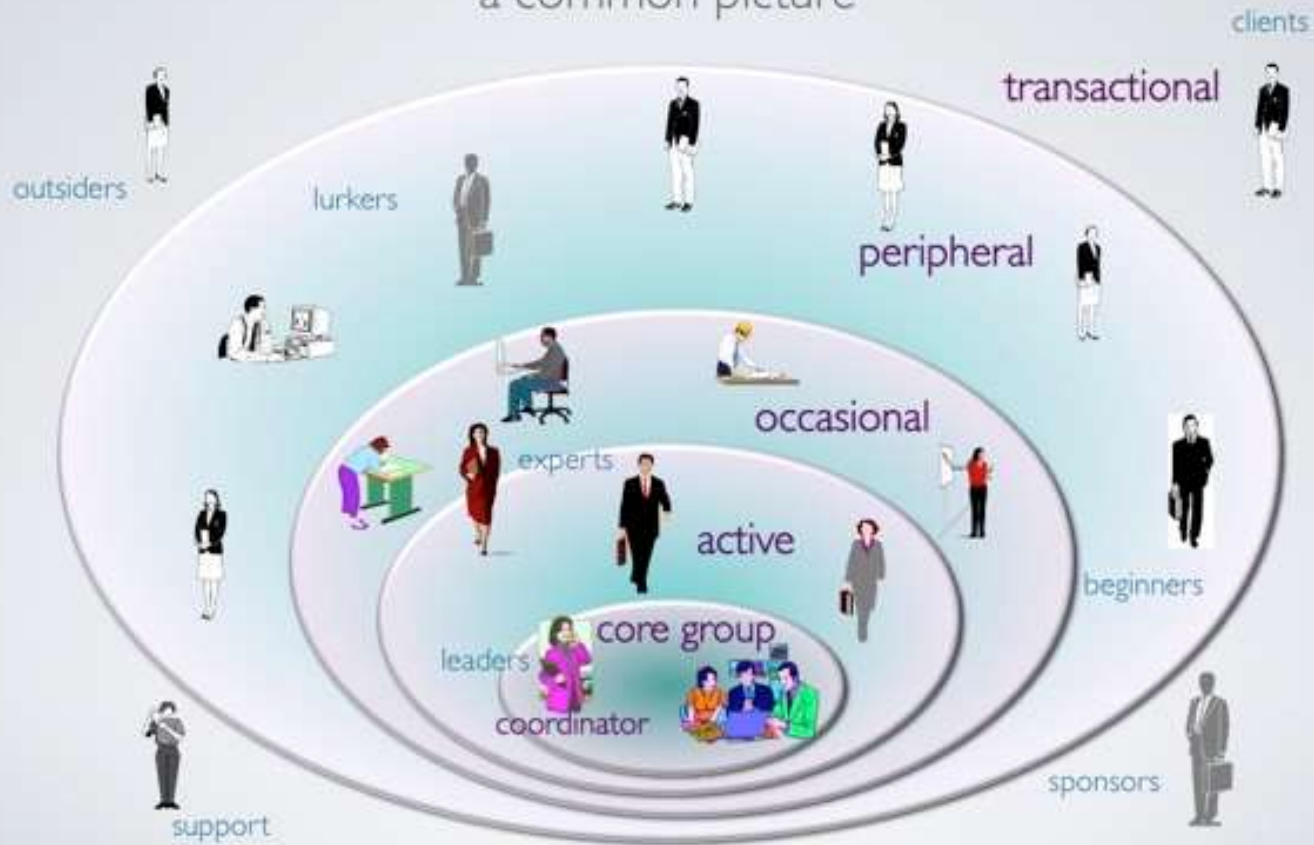

Osallisuuden kokemuksen yhteys tehtävien vastuullisuuteen (Likert 1-5, Anova)

Levels of participation

a common picture

3. Hengellisyys ja hyvinvointi

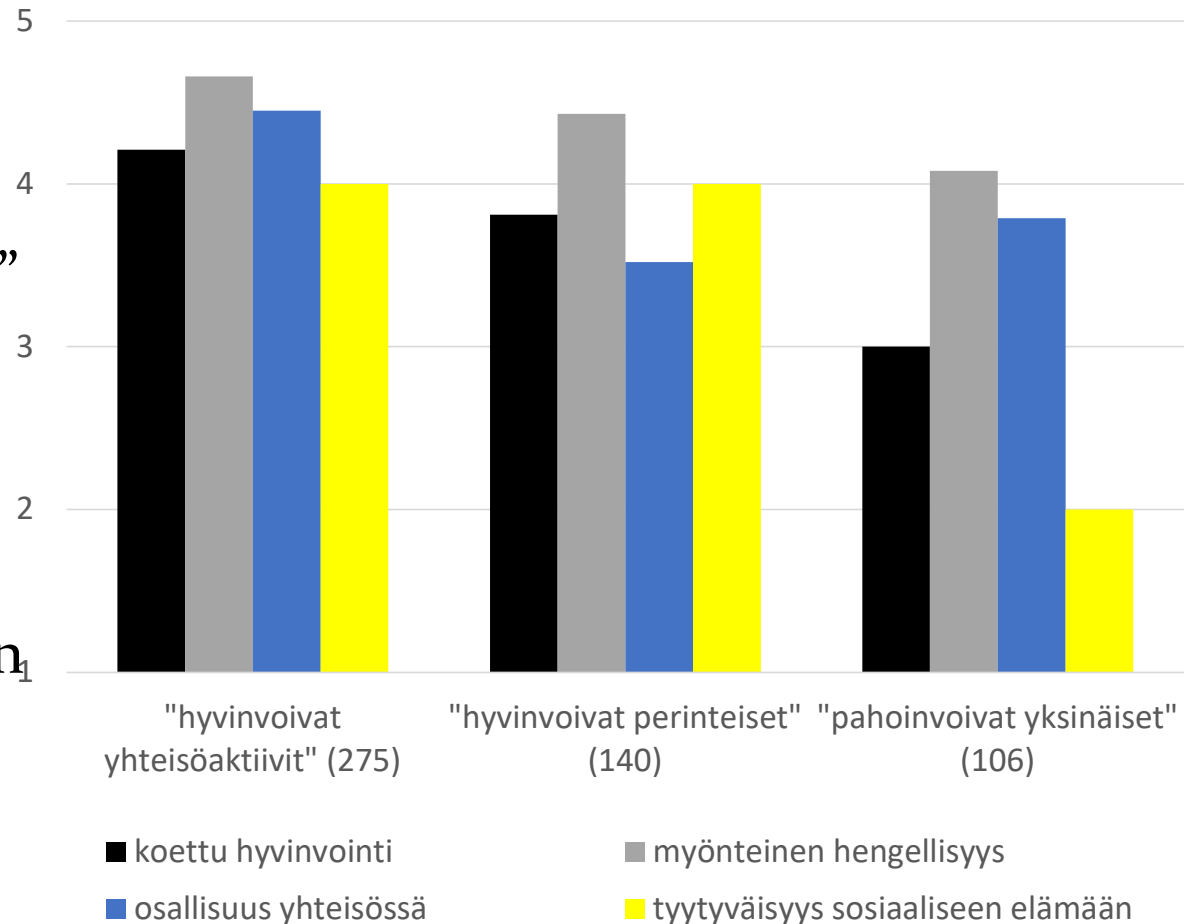
Osallistujien hengellinen hyvinvointi (Ellison 1982)

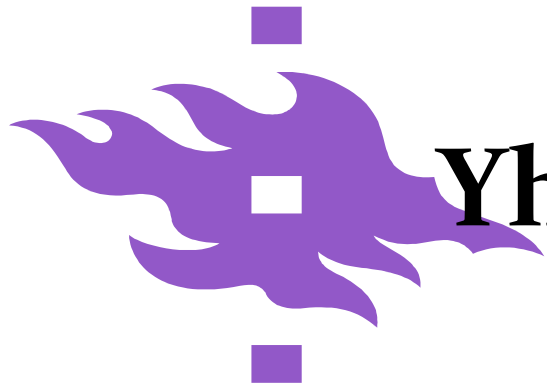
- Osallistujien myönteisellä hengellisyydellä (Jumalasuhte) oli selvä positiivinen yhteys koettuun henkiseen hyvinvointiin (0,36 Spearman RHO)
- Jumalanpalvelusyhteisöön liittyen *yhteisöllinen hengellisyys, osallisuuden kokemus yhteisössä, sekä toimijuus yhteisössä* olivat positiivisesti yhteydessä koettuun hyvinvointiin (0,21-0,24 Spearman RHO)
- monet keskeiset hyvinvointiin myönteisesti tai kielteisesti vaikuttavat tekijät löytyivät hengellisen yhteisön ulkopuolelta: työ tai sen puute, puoliso tai sen puute, elämän kriisit, köyhyys jne.
- Osallistujista löytyi hyvin erilaisia ryhmiä suhteessa koettuun hyvinvointiin

*mitattiin EWB-mittarilla (Ellison 1982)

Hyvinvointi/pahoinvointi Hyvin- ja pahoinvointi (1-5)

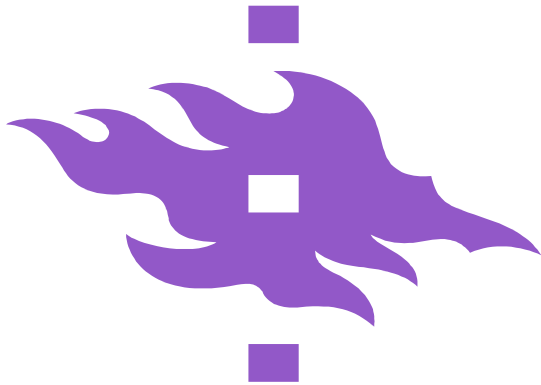
- Aineistosta löytyi kolme ryhmää:
  1. “hyvinvoivat yhteisöaktiivit”
  2. “hyvinvoivat perinteiset”
  3. “pahoinvoivat yksinäiset”
- Työttömyys, köyhyys ja erityisesti *yksinäisyys* osoittautuivat syyksi koettuun henkiseen pahoinvointiin
- Yhteisön tuki tärkeä tekijä

Yhteenvedo tuloksista

- Osallistujat eri taustoista, usein vahva kristillinen koti- tai herätysliiketausta, mutta myös muita: hengelliset etsijät, syrjäytyneet..
- Osallistujista pääosa lähtökohdiltaan teologisesti konservatiivisia, mutta avoimuus ja inklusiivisuus yhteisöjen luonteessa koettiin myönteisenä
- Keskeistä yhteisöprosessi joka lisäsi sitoutuneisuutta ja tarjosi osallistujille mielekkyyttä. Maallikkotoimijuus yhteisössä oli avain yhteisöprosessiin
- Hengellisyydellä ja osallisuudella yhteisössä selvä yhteys osallistujien henkiseen hyvinvointiin. Mukana lähtökohdiltaan niin hyvä- kuin huonompiosaisia.

Johtopäätökset

Mikä selittää yhteisöliikkeen syntyä ajassamme?

Yhteiskunta:

- Nopeat arvomuutokset, sekularisaatio, kriittisyys instituutioita kohtaan, “autenttisuuden” etsintä
- Yksilökeskeinen kulttuuri luo tarvetta merkityksen ja kuulumisen kokemuksille
- Yhteiskunnan pirstoutuminen, alakulttuurit

Kirkko:

- Institutionaalisten rakenteiden ja työntekijäkeskeisyyden taakka
- Innostavat esimerkit ulkomailta ja kotimaasta
- Tarve sanoittaa kristinuskoa uuteen kulttuuriseen kontekstiin
- Tarve henkilökohtaisemmalle hengellisyydelle, voimaantuminen, kokemuksellisuus jne.
- Luoda mielekästä yhteisöllisyyttä
- “koplautuminen”?

Yksilöt:

- Uskonnollisen identiteetin merkitys
- Henkilökohtaisesti merkityksellinen uskonnollisuus
- Kysymykset tuonpuoleisesta, ikuisuudesta, toivosta, hengellinen etsintä ei katoa
- Kriisit, syrjäytyminen

Kiitos!

